

J2

**EKSKLUZIVNO: GRUPA LAIBACH SAMO ZA JUTARNJI
O OTKAZIVANJU NJIHOVA NASTUPA U UKRAJINI**

"Ne odustajemo od KONCERTA U KIJEVU"

**"Dobili smo ponudu da sviramo
i u Rusiji, ali odbili smo je. Činila
nam se previše perverzna"**

IVANA VAŠAREVIĆ

Kulti slovenski glazbeni kolektiv Laibach 31. ožujka trebao je nastupiti u Kijevu, u Bel Etage Music Hallu. Prihodi od koncerta pod nazivom "Eurovision" - što je glavna referenca na činjenicu da se Eurosong, na kojem je 2022. pobijedila upravo Ukrajina, ove godine neće održati u toj zemlji, već u Liverpoolu - bili bi uplaćeni u humanitarne svrhe, no nastup je otkazan. Organizator, naime, tvrdi kako je najava koncerta izazvala previše kontroverzi u Ukrajini. Mediji su prenijeli kako se od Laibacha kategorički zahtijevalo da eksplicitno kaže kako su svi Rusi loši, a sva ruska umjetnost bezvrijedna, na što oni nisu mogli pristati. Ukrajinci su, objasnio je organizator, "bili podijeljeni zbog tvrdnji Laibacha da je trenutni rat geopolitički sukob između Rusije i SAD-a na teritoriju Ukrajine". Bend je tada priopćio kako su "od prvih dana ruske agresije na Ukrajinu zauzeli nedvosmislen stav" ponavljajući kako u modernom društvu nema mjesta ratu.

- Mi smo svim srcem na strani Ukrajine i njezinog naroda koji se, kao u staroj biblijskoj priči o Davidu i Golijatu, dostojanstveno bori protiv jačeg neprijatelja - rekli su iz Laibacha. S kolektivom smo razgovarali uoči njihova koncerta u zagrebačkoj Tvornici kulture 14. travnja, koji je najavljen u sklopu velike europske turneje "Love Is Still Alive".

Krajem veljače bio je najavljen vaš koncert u Ukrajini - plan vam je bio vratiti Eurosong ondje gdje mu je ove godine zapravo i mjesto. No nastup je u međuvremenu

dokazali su to već mnogi veliki umjetnici, ali nema ništa loše u tome ako je i zabava; tim bolje zapravo.

Kad smo već spomenuli Eurosong, vaša pjesma "Eurovision" iz 2014. u mnogočemu je predviđjela sve ovo što se trenutačno događa u Europi. Kako iz današnje perspektive gledate na budućnost EU? U jeku rata svjedočimo solidarnosti, ali situacija je zapravo možda puno pesimističnija ispod te maske i fasade zajedništva.

- O Europi bismo mogli puno pričati, o tome smo već dosta rekli za vaše novine i u prošlosti, ali da se ne ponavljamo, recimo samo bitne stvari. Europu - osim primarnih ekonomskih interesa - zapravo veže strah, a ne solidarnost. Strah od Kineza, strah od Rusa, strah od Nijemaca i strah od Amerikanaca. I strah od masovnog useljavanja iz trećeg svijeta. Brexit se dogodio u vrijeme kad je ekonomska situacija u Europi zapravo bila dosta stabilna pa je taj strah bio potisnut u drugi plan - ako ignoriramo britanski strah od masovnog useljavanja iz istočnoeuropskog dijela EU. Ali sa svakim raspadanjem Europe, ona se sve više i više povezuje. Unatoč svim svojim manama i problemima, Europa je zato prije svega, prvenstveno u bipolarnoj podjeli svijeta između američkih i kineskih geostrateških interesa - ako zanemarimo 140-milijunsku Rusiju, koja je zapravo ekonomski patuljak u odnosu na Zapad - ozbiljna gospodarska velesila i najrazvijeniji socijal-demokratski kontinent sa 600 milijuna ljudi. Ono što Europi nedostaje je 'totalitarniji' politički ustroj i vodstvo, vlastita zajednička vojna obrambena strategija i veća neovisnost od Amerike. U svemu ostalome, pak, ujedinjena Europa i dalje je najbolja alternativa podijeljenim europskim državama od kojih svaka uglavnom predstavlja samo politički i gospodarski sitniš. Stoga, budućnost Europe bit će u zajedništvu ili je neće biti.

Izdanje "Love is Still Alive", koje ćete predstaviti na koncertu u Zagrebu, nastavlja se na film "Iron Sky - The Coming Race" - može li ljubav na kraju krajeva "pobijediti" u ovim apokaliptičnim vremenima ili je čovječanstvo jednostavno sklono vjerovati taj utopiji?

- Vjerujemo u ljubav i njezinu nepobjedivu snagu, iako nemojmo zaboraviti njezine razorne moći. Ljubav i život uvijek nađu put, no pitanje je - nije li taj put bezizlazan u ovom, kako kažete, apokaliptičnom vremenu. I to je zapravo ono o čemu govori naš aktualni album. Odgovor na to pitanje svakako će morati pronaći za sebe.

Zapad se busa u prsa demokracijom, a s druge strane, čini se kako "cancel culture" nikad nije bila jača i pogibelnija. Zabraniju se koncerti, knjige, gostovanja "nepodobnih"... Vi ste kroz karijeru na vlastitj kozi itekako doživjeli cenzuru. Kako se boriti protiv toga?

- Smatramo da je sve ovo u vezi s "cancel culture" fenomenom doista vrlo inspirativno. Oni koji se odluču baviti umjetničkom djelatnošću moraju biti spremni na žrtvu za "više i plemenite ciljeve". Umjetnost nije samo igra i zabava, ona je i rat, a u rat se mora ući pripremljen i sa spoznajom da možete biti i gadno poraženi. Zato je pobjeda, ako je osvojite, utoliko slada i opravdanija. Vrlo nam je zabavno što se taj fenomen otkaza sada događa i na demokratskom i tolerančnom Zapadu, a ne samo u Sjevernoj Koreji, Iranu i - recimo - Rusiji. Inače, na Zapadu općenito postoji nekoliko sofisticiranih, ali i brutalnih načina da se osnesposobi problematičan umjetnik. Sve to umjetnosti svakako ne mora biti samo zabava,

**"UMJETNOST NIJE SAMO IGRA I ZABAVA,
ONA JE I RAT, A U RAT SE MORA UČI
PRIPREMLJEN I SA SPOZNAJOM DA
MOŽETE BITI I GADNO PORAŽENI"**

Najdosadnija i najnezanimljivija umjetnost je ona koja je prihvaćena općim konsenzusom ili koju preferira i promovira neka elitistička suvremena umjetnička, galerijska i muzejska scena. Kad sami nađemo na kulturu otkaza - otkazujemo je, zaobilazimo i napadnemo s leđa.

Nastupili ste u ratnom Sarajevu 1995., gostovali u Sjevernoj Koreji, Izraelu, snimili album u povodu 70. godišnjice Varšavskog ustanka, planirate predstaviti projekt "Alamut" u Iranu... U kojem smislu su vas sva ta iskustva obogatila i gdje biste još voljeli nastupati?

- Nadamo se da nas ne pitate jesu li nas ova iskustva obogatila u materijalnom smislu. Doslovno bismo nastupali gdje god nas žele i gdje god je takav naš nastup moguć. Naravno, ne želimo da naš koncert bude iskorišten za jeftinu političku propagandu, iako je to u današnje vrijeme jako teško izbjeći. Svakim pojavljivanjem na dodjeli hollywoodskih Oscara ili Super Bowlu, na primjer; umjetnici također šire američku političku propagandu. Isto ili još više, naravno, vrijedi i za Euroviziju, s time da je Eurovizija malo nevinija.

Kad smo već spomenuli "cancel culture" - biste li u ovom trenutku nastupili, primjerice, u Rusiji? Može li barem kultura u ovakvim okolnostima sprječiti to nemanje kolektivne krivnje cijelom narodu kojem svjedočimo?

- Ovo je, naravno, relevantno pitanje na koje je teško odgovoriti jednostavno. Ali pokušat ćemo. Zbog vojnog napada na Ukrajinu, do daljnjega smo otkazali sve naše koncerte u Rusiji. Isto bismo napravili u Americi da je, recimo, Amerika fizički napala Sjevernu Koreju ili Iran ili Hrvatsku. Nedavno smo, na primjer, dobili vrlo primamljivu ponudu da ponovno nastupimo u Rusiji, ali odbili smo je, činila nam se previše perversnom, čak i za Laibach. No ako bismo smatrali da su ponuda i kontekst nastupa prikladni, možda bismo i izveli taj koncert. Međutim, činjenica je da je trenutna klima u Rusiji vrlo nezdrava i depresivna, a Prava civilnog društva uvelike su ugrožena. Naša "posebna operacija" s koncertom u takvom kontekstu mogla bi djelovati konstruktivno i oslobađajuće, ali možda i ne bi.

Vaš vizualni identitet neke i dalje šokira, možda čak i plaši - je li vam to i namjera, simbolikom isprovocirati publiku i pobuditi uspavanu javnost?

- Stvarno ne razumijemo što je toliko strašno u našem vizualnom identitetu da nas se ljudi boje, ali OK, bolje da nas se boje, nego da su ravnodušni prema nama. Laibach je idealan gromobran za oslobađanje negativne energije gomile u kojoj se spajaju strah, gađenje, bijes, zavist, nestrpljenje i glupost. U tom smislu, mi smo javni servis s terapeutskim djelovanjem na ljude.

Nije li pomalo kontradiktorno što kao društvo naižgled cijenimo individualnost, a opet, iako i nesvjesno, naginjemo konformizmu koji na neki način "ubija" upravo taj isti individualizam?

- Individualnost u ovim vremenima doista postoji samo još u bajrkama. Dovoljno je pogledati prividno demokratsku, a u biti totalitarnu dominaciju kulture društvenih mreža i komunikacijskih uređaja, preko kojih uspješno stupa na snagu tzv. Gleichschaltung princip. Rijec je o njemačkom izrazu iz 1930-ih, koji se prevodi kao "koordinacija", "sinkronizacija", "konsolidacija" ili još točnije kao "nacifikacija".

Reklo bi se da je vaša ljubav sa zagrebačkom publikom zbilja postojana. A upravo vam je i nastup u Zagrebu na Muzikcom

ZRTVA ZA UMJETNOST

**«Sve je u vezi s
'cancel culture'
vrlo inspirativno,
jer morate biti
spremni na žrtvu
za više ciljeve»**

Bienalu 1983. bio velika prekretnica u karijeri. Gledajući na sve kroz što ste prošli kao kolektiv, na što ste najponosniji i ima li išta što biste, da možete, promijenili?

- Naravno da nam je Zagreb blizu - uostalom, veliki dio svog formativnog života proveli smo u Zagrebu. Što reći u vezi ponosa... Ponosni smo što još ima života u našim tijelima i goriva u našoj kolektivnoj mašini. Ali najsretniji smo jer smo i sami još uvijek donekle fascinirani koncertima i projektima koje radimo. No unatoč tome bismo - s obzirom na to da nas neprestano pokreće znatizelja - s lačkom i bez žaljenja promijenili sve što smo dosad složili, ako bismo prošli nešto što bi u postojećim kontekstima u kojima smo funkcionirali imalo više smisla.

Što za vas znači pojam domoljublje i plaši li vas bujanje nacionalizma i totalitarizma u svijetu?

- Ako za nešto možemo reći da smo stručnjaci, onda smo definitivno stručnjaci za totalitarizam, pa nas stoga ne čudi što je opet tako živo i aktualno. Totalitarizam pod maskom demokracije i slobodnog društva danas je prisutniji više nego ikad, a u Orwellovoj poznatoj distopičnoj sintagmi "Rat je mir: Sloboda je ropstvo. Nezanjan je moć" distopije više nema. Bernard Shaw kaže kako je domoljublje "uvjerenje da je tvoja zemlja superiornija od svih drugih jer si u njoj rođen", što je veoma točno, ali pravo domoljublje je uvrnto; tvoja zemlja nije superiornija od svih ostalih, pa makar u njoj nisi rođen. Niti je zemlja zaista tvoja, a ni uvjerenje. Ali domoljublje je još uvijek tu i tvrdokorno je utkano u mozak. Nacionalizam je, naravno, prvenstveno rezultat straha od prijetnji i zamki koje donosi agresivni, globalni kapitalizam. Tad upomoć zavemo naciju, za koju vjerujemo da joj genetski pripadamo. Ali nacija nas posjeduje onoliko koliko smo joj naciji pripadni, koliko vjerujemo u nju. Danas je u biti paradoksalno da je kapital taj koji određuje nas primarni identitet. Mi jesmo psihološki i konstitutivno sve više ono što kupujemo ili konzumiramo i tu smo ograničeni na neki tržišni, kapitalni, ekonomski određeni teritorij, ili pak na teritorij socijalnih mreža, kakve nas okupiraju i zasicuju uz pomoć interneta. To su sad parametri, koji svojom lingvističkom situacijom i skupom značajki tvore i zamjenjuju psihološku konstituciju nacije. Pravo, efektno, modernom totalitarnom režimu danas domoljublje zapravo upoće nije ni potrebno za svoje održavanje. Dovoljna je fanatična pripadnost i ovisnost globalnim, multinacionalnim i transnacionalnim sistemima pripadnosti, kao što su internet, društveni mediji, mobilni komunikacijski alati (iPhone, Samsung itd.), što je u tim sistemima supstitut za domoljublje, a rezultat svih tih sistema "totalitarne slobode" je više pravila, više zabrana i manja transparentnost. U nekom smislu žurimo prema zamračenosti srednjeg vijeka koristeći društvene medije i alate 21. stoljeća. U kontekstu tih globalnih sistema klasično je državno domoljublje zapravo antiglobalistički arhaizam, koji pokušava zadržati eksploatacijsku moć vladajućih elita u okviru svojih državnih, ekonomskih ili kulturnih interesnih granica.

Što nam pripremate za koncert u zagrebačkoj Tvornici?

- Koncert u Tvornici dio je europske turneje u sklopu albuma "Love is Still Alive", na kojoj predstavljamo program koji uz ovaj novi album uključuje i neke pjesme s drugih aktualnih albuma koje smo objavili u zadnjih nekoliko godina. Naravno, sviramo i neke starije pjesme, ali i neke još neobjavljene. Među njima izdvajamo pjesmu "The Engine of Survival", koja će biti objavljena uskoro. □